

HONORÉ DE BALZAC
ILUZII
PIERDUTE

TRADUCERE DIN LIMBA FRANCEZĂ
DINU ALBULESCU

PARTEA A DOUA
UN GENIU PROVINCIAL LA PARIS
(continuare)

Masa de la Rocher-de-Cancale fu o desfătare. Lucien îi întâlni acolo pe invitații Florinei, afară de ministru, afară de duce și de dansatoare, afară de Camusot, înlocuiți de doi actori célébri și de Hector Merlin însoțit de amanta lui, o femeie delicioasă care își zicea doamna du Val-Noble, cea mai frumoasă și mai elegantă dintre femeile ușoare de pe atunci din Paris, cărora astăzi li se zice în mod cuviincios *Lorete*. Lucien, care de patruzeci și opt de ore trăia într-un paradis, află de succesul articoului său. Văzându-se sărbătorit, invidiat, poetul își regăsi siguranța de sine: spiritul lui scânteie, fu adevăratul Lucien de Rubempré, ce străluci câteva luni în literatură și în lumea artistică. Finot, om de o necontestată dibacie în a ghici talentul și a-l adulmeca aşa cum adulmecă un căpcăun carnea fragedă, îl linguși pe Lucien încercând să-l atragă în tabăra de ziariști pe care o comanda. Lucien se lăsă ademenit. Coralie observă urzeala speculantului de spirit și vră să-l pună în gardă pe Lucien.

– Nu te îngădui încă la nimic, puiule, îi zise ea poetului, aşteaptă; vor să te exploateze, o să stăm de vorbă diseară despre asta.

– Aș! îi răspunse Lucien, mă simt destul de tare ca să fiu și eu rău și şiret ca ei.

Finot, care bineînțeles nu se certase cu Hector Merlin pentru spațiile neplătite, îl prezenta pe Merlin lui Lucien și pe Lucien lui Merlin. Coralie și doamna du Val-Noble se împăcară

de minune și se copleșiră cu complimente și atenții. Doamna du Val-Noble îi pofti pe Lucien și pe Coralie la masă la dânsa. Hector Merlin, cel mai primejdios dintre toți ziariștii aflați acolo, era un omuleț uscat, cu buzele strânse, în care mocnea o ambiție nemăsurată, o gelozie fără margini, bucurându-se de toate răutățile ce se făceau în jurul lui, profitând de vrajba ce o semăna între ceilalți, având mult spirit, dar puțină perseverență și înlocuind voința cu instinctul ce-i mâna pe parveniți înspre culmile bogăției și puterii. Lucien și cu dânsul nu se plăcură. Nu e greu de înțeles pentru ce Merlin avu nenorocul să spună tare ceea ce Lucien gândeа în sine. La desert, legăturile celei mai înduioșătoare prietenii păreau să-i unească pe acești oameni, care toți se credeau superiori unii altora. Lucien, nou-venit, era ținta bunăvoiței lor glumețe. Toată lumea vorbea cu inima deschisă. Numai Hector Merlin nu râdea. Lucien îl întrebă care era cauza rezervei sale.

— Te văd intrând în lumea literară și gazetărească plin de iluzii. Crezi în prietenii. Noi toți suntem prietenii sau dușmani, după împrejurări. Ne lovim unii pe alții cu arma ce ar trebui să ne slujească să-i lovim pe ceilalți. O să-ți dai foarte curând seama că nu obții nimic cu sentimente frumoase. Dacă ești bun, fă-te rău. Fii colțos cu bună-știință. Dacă nimeni nu te-a învățat încă legea asta supremă, și-o spun eu și nu te voi fi învățat puțin lucru. Ca să fii iubit, nu pleca niciodată de la femeia iubită fără să-o fi făcut puțin să plângă; ca să ajungi cineva în literatură, jignește necontentit pe toată lumea, chiar pe prietenii, fă să săngereze amorul propriu al tuturor: toată lumea o să te răsfețe.

Hector Merlin fu fericit văzând pe chipul lui Lucien că vorbele-i îi intrau ca un pumnal în inimă. Lumea se aşeză la joc. Lucien își pierdu toți banii. Coralie îl trase acasă și plăcerile iubirii îl făcură să uite de emoțiile jocului de noroc, care, mai târziu, avea să facă dintr-însul una dintre victimele sale. A doua zi, plecând de la ea de acasă și întorcându-se în Cartierul Latin, găsi în pungă banii pe care îi pierduse. Atenția aceasta mai întâi îl măhni, vru să se înapoieze la actriță și să-i dea îndărăt un dar care îl umilea; însă, fiindcă ajunsese tocmai în strada de la

Harpe, își urmă drumul spre hotelul Cluny. Pe drum, se gândeau la grija Coraliei, văzu în ea o doavadă a dragostei de mamă pe care acest soi de femei îl amestecă cu pasiunile lor. La ele, pasiunea cuprinde toate sentimentele. Dintr-un gând într-altul, Lucien ajunse să găsească un motiv ca să primească, zicându-și:

– O iubesc, trăim ca soț și soție, și n-o voi părăsi niciodată!

Numai un Diogene n-ar înțelege ce simțea Lucien suind scara murdară și rău mirosoitoare a hotelului, întorcând cheia în broască, revăzând podeaua necurățată și soba înghețată din odaia hâdă de atâtă mizerie și goliciune! Pe masă găsi manuscrisul romanului său și biletul acesta de la Daniel d'Arthez:

Prietenii noștri sunt aproape mulțumiți de opera ta, dragă poete. Poți să prezintă acum cu mai multă incredere, spun ei, prietenilor și dușmanilor. Am citit cu toții fermecătorul tău articol despre Panorama-Dramatique și suntem siguri că stârnești tot pe atâtă invidie printre literați, pe căte păreri de rău printre noi.

Daniel

– Păreri de rău! Ce vrea să spună? exclamă Lucien, mirat de tonul de politețe al biletului. Ajunsese el oare un străin pentru cenaclu? După ce mușcase din fructele pofticioase ce i le întinsese Eva culiselor, ținea acum și mai mult la prețuirea și prietenia amicilor din strada des Quatre-Vents. Câteva momente rămase cufundat în meditație, punând în cumpănă prezentul din această cameră și viitorul din aceea a Coraliei. Pradă unor șovăielui, pe rând înălțătoare și înjositoare, se aşeză la masă și începu să cerceteze starea în care prietenii îi dăduseră înapoi opera. Ce mirare îl cuprinse! Din capitol în capitol, condeul dibaci și devotat al acestor genii încă necunoscute îi schimbaseră lipsurile în bogății. Un dialog cu miez, viu, concis, nervos, înlocuia con vorbirile plăsmuite de el și despre care își dădu seama atunci că erau numai niște pălavăgeli în comparație cu acestea în care freamătă tot sufletul epocii. Portretele lui, cam neîngrijit schițate, fuseseră puternic conturate și colorate; toate eraulegate de fenomenele curioase ale vieții omenești, prin observații

fiziologice, datorită fără îndoială lui Bianchon, și zugrăvite cu o icsusință care le făcea parcă să trăiască. Descrierile lui, înecate în vorbărie goală, deveniseră pline de tâlc și de viață. Dăduse o copilă schiloadă, prost îmbrăcată, și primea în schimb o fată minunată, cu rochia albă și podoabe gingăse, o făptură încântătoare. Îl apucă noaptea cu ochii în lacrimi, înmărmurit de atâtă măreție, simțind tot prețul unei atare învățături, admirând corecturile care îl învățau mai multe despre literatură și artă decât cei patru ani ai săi de lecturi, de comparații și de studii. O corectură pe o schiță prost concepută, o linie trasă de mâna de maestru pe viu spun oricând mai mult decât toate teoriile și critici le din lume.

– Ce prieten! Ce suflete! Ce noroc pe mine! exclamă el strângând manuscrisul la piept.

Mânat de înflăcărarea proprie firilor poetice și schimbătoare, dădu fuga la Daniel. Urcând scara, se socoti totuși mai puțin vrednic de inimile acelea pe care nimic nu le abătea din drumul cinstei. Un glas îi spunea că, dacă Daniel ar fi iubit-o pe Coralie, el n-ar fi împărțit-o cu Camusot. Mai cunoștea, de asemenei, și adâncă scârbă a cenaclului pentru ziariști, iar el acum era oarecum ziarist. Își găsi prietenii, afară de Meyraux, care tocmai plecase, pradă unei deznađejdi zugrăvite pe toate fețele.

– Ce vi s-a întâmplat, prieten? întrebă Lucien.

– Am aflat o nenorocire însăpmântătoare; mintea cea mai cuprinzătoare a vremii noastre, prietenul nostru cel mai iubit, acela care timp de doi ani a fost fâclia noastră...

– Louis Lambert, spuse Lucien.

– E într-o stare de catalepsie ce nu mai îngăduie nici o nădejde, zise Bianchon.

– O să moară cu trupul nesimțitor și cu capul în ceruri, adăugă solemn Michel Chrestien.

– O să moară aşa cum a trăit, zise d'Arthez.

– Dragostea ivită ca un foc în vastul imperiu al creierului său îl-a aprins, spuse Léon Qiraud.

– Da, adăugă Joseph Bridau, l-a dus atât de sus, încât noi nu-l mai putem urmări cu ochii noștri.

- Cei mai de plâns suntem noi, spuse Fulgence Ridal.
- Poate că se va însănătoși, exclamă Lucien.
- Din câte spune Meyraux, vindecarea e cu neputință, răspunse Bianchon. În creierul lui se petrec anumite fenomene asupra cărora medicina n-are nici o putere.
- Există totuși remedii, zise d'Arthez.
- Da, spuse Bianchon, acuma nu e decât cataleptic; l-am putea face imbecil.
- Dacă geniul răului ar primi un alt cap în locul aceluia, eu îl-aș da pe-al meu! exclamă Michel Chrestien.
- Și ce s-ar face atunci federația europeană? întrebă d'Arthez.
- A! E adevărat, reluă Michel Chrestien; înainte de a fi al unui singur om, ești al omenirii întregi.
- Venisem aici cu inima plină de mulțumiri pentru voi toți, zise Lucien. Ogorul meu plin de mărăcini l-ați preschimbat într-o grădină cerească.
- Mulțumiri! Drept cine ne iezi? spuse Bianchon.
- Plăcerea a fost pentru noi, reluă Fulgence.
- Hei, și acum, iată-te ziarist! îi zise Léon Giraud. Zvonul debutului tău a ajuns până în Cartierul Latin.
- Nu-s încă, răspunse Lucien.
- A! Cu atât mai bine! adăugă Michel Chrestien.
- Vă spuneam eu, reluă d'Arthez. Lucien e dintre aceia care cunosc prețul unui cuget curat. Nu-i oare mare lucru să poți spune când pui seara capul pe pernă: „N-am condamnat oportele altora, n-am mâhnit pe nimeni; spiritul meu n-a scormonit, ca un pumnal, sufletul nici unui nevinovat; gluma mea n-a ucis nici o fericire, nici măcar n-a tulburat prostia fericită, n-a cicălit pe nedrept nici un geniu; am disprețuit triumful facil al epigramei; în sfârșit, nu mi-am călcat niciodată în picioare convingerile“?
- Păi, zise Lucien, eu cred că poți fi așa și lucrând la un ziar. Când n-ai alt mijloc de trai, ce vrei să faci? Ajungi la ziar.
- O! O! O! făcu Fulgence, urcând cu câte un ton la fiecare exclamație; capitulăm, careva săzică.

– Se face ziarist, zise grav Léon Giraud. Ah! Lucien, dacă ai vrea să fii ziarist alături de noi, să lucrezi și tu la ziarul ce-l vom scoate noi și în care nicicând adevărul și dreptatea nu vor fi băjocorite, în care vom răspândi învățăturile folositoare omenirii, poate că...

– N-o să aveți nici un abonat, replică machiavelic Lucien întrerupându-l pe Léon.

– O să avem cinci sute care vor face cât cinci mii, răsunse Michel Chrestien.

– O să aveți nevoie de capital, reluă Lucien.

– Nu, zise d'Arthez, numai de devotament.

– Parcă ar fi o prăvălie de parfumuri, exclamă Michel Chrestien mirosind cu un gest comic capul lui Lucien. Te-a văzut lumea într-o trăsură grozavă, trasă de niște cai de *dandy*, cu o femeie vrednică de un prinț, Coralie.

– Ei, și? zise Lucien, e vreun rău într-asta?

– Tu vorbești de parcă ar fi, îi strigă Bianchon.

– I-aș fi dorit lui Lucien, zise d'Arthez, o Beatrix, o femeie oribilă care să-l fi sprijinit în viață...

– Daniel, dar dragostea nu-i pretutindeni aceeași? spuse poetul.

– A! răsunse republicanul, în privința asta sunt aristocrat. N-aș putea iubi o femeie pe care un actor o sărută pe obraz în fața publicului, o femeie tutuită în culise, care se înjosește în fața lumii din sală și îi zâmbătește, care dansează ridicându-și fusta și se îmbracă bărbătește ca să arate tuturor ceea ce țin să văd numai eu. Sau, dacă aş iubi o asemenea femeie, aş scoate-o din teatru și aş purifica-o prin dragostea mea.

– Și dacă ea n-ar putea pleca din teatru?

– Aș muri de durere, de gelozie, de tot felul de boli. Că doară nu-ți poți smulge iubirea din suflet cum îți scoți o măsea.

Lucien se întunecă la față și căzu pe gânduri.

„Când vor mai afla că îl accept și pe Camusot, mă vor dispărea“, își zicea el.